
Det spiritistiske Røre

Et stykke journalistik af

Kaj Munk

Udgivet i 2015. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

Det spiritistiske Røre

4

Det spiritistiske Røre

Det spiritistiske Røre

Det spiritistiske Røre

Jp. 16/7 1933[1]

Af Sognepræst Kaj Munk.

Mon ikke man kan unde sig selv den Glæde at gaa ud fra, at det store Flertal af dette Blads Holdere ikke ved noget videre om, hvad Spiritisme er? En saadan Uvidenhed røber en lykkelig Mangel paa Interesse for Sager, som det er sundest ikke at have Interesse for. Imidlertid - de Begivenheder, der i den sidste Tid har lavet Bulder og Ravage i danske Spiritistkredse, og som nu har bevæget Domstolene til at sætte Luppen for Øjet, kalder jo paa ogsaa de uinteresseredes Interesse: Hvad er det, der foregaar indenfor Spiritismen? Hvad er Spiritisme egentlig for noget?

*

Spiritismen er en Religion, der ønsker at begrunde sig videnskabeligt. Den er meget ældre end Kristendommen. Men i sin nuværende Form synes den, i hvert Fald her i Landet, at hente den store Portion af sit Idéindhold fra kristelig Dogmatik og Etik. Sagt uden Kunstord og Fremmedord: Spiritisterne tror paa det samme, som almindelige kristne Mennesker tror paa, og søger ogsaa at indrette deres Liv efter jævne kristelige Forudsætninger; men hertil føjer de yderligere en Aandelære, der har grumme lidet at gøre med Jesu Kristi eller hans første Disciples Tankegange, en Forestilling om, at de afdøde lever et eller andet Sted, hvor man kan komme i Forbindelse med dem, enten ved, at de selv aabenbarer sig, eller ved, at man kalder paa dem ved Hjælp af nogle særligt indrettede Personer, som af Gud er udstyret med saadanne sjældne og overnaturlige Evner, at Aanderne kan tydeliggøre sig gennem dem. Ja, dette gælder vel ikke alene afdøde; men uden for den synlige og haandgribelige Verden regner man med, at der er et stort Aanderige, hvor ikke blot afdøde Menneskers Sjæle, men alle Slags Aander, onde og gode, holder til.

Gaar man ad en øde Vej, træder man en Aften sent ind i sin Stue, kan en saadan Aand pludselig paa en eller anden Maade give sig til Kende for en: det banker paa Vinduet, en Stemme taler, noget underligt noget tegner sig paa ens Hovedpude, men forsvinder, naar man ser nærmere til - eller man besættes af en Aand, saa man med eet kan spille, skønt man er ganske umusikalsk - eller man skriver, med en fremmeds Haandskrift, Tanker, Vers, som man ved, man aldrig selv kunde have fostret.

Og endnu bedre er det at gaa hen til Sørensens om Hjørnet paa tredie Sal, mødes dér med ligesindede omkring et af disse overnaturligt begavede Individuer, der kaldes for Medier, slukke Lampen og saa sidde hen i tavs eller salmesyngende Forventning om, at det ubegribelige skal vise sig; er det saa en Aften, Aanderne ikke har Nattegn, da sker der ingenting. Men ellers er der ingen Grænser for, hvad der kan ske: et trebenet Bord kan besættes, saa det svarer paa alt mellem Himmel og Jord ved at løfte Ben Nr. 1 (det betyder Ja) eller Ben Nr. 2 (det betyder Nej) eller det tredie Ben, hvormed det tæller; et Egetræs Spisebord kan

hæve sig op og svæve under Loftet; Blomster kan pludselig komme til Veje, hvide Skikkelser vise sig og endog lade sig fotografere, Stemmer lyde og præsentere sig som Sokrates eller Goethe eller ukendte fra Oldtid og Middelalder eller afdøde Slægtninge af de tilstedeværende, villigt lade sig interviewe om Forholdene i Dødsriget, om Fremtidsspørgsmaal for den spørgende, bringe Hilsener og uddele Kærtegn.

Det er forlængst fastslaaet, hvordan vor Tids oplyste, der ikke befinder sig vel i Fagforening med disse Videnskabsdyrkere, klarer hele dette Problem: Nervøse Selvbedragere bedrager andre, og fingerfærdige samvittighedsløse udnytter skæbneramtes Hunger efter Trøst; Folk, hvis Forstand Dødsfaldet af en kær har slaaet midt over, og som ikke har nok i Kristendommens: Du skal *tro* paa det evige Liv, og du maa nøjes med Tro, lader sig overbevise af Spiritismens Beviser, fordi de gerne vil.

Og Kristenfolk, der føler sig skidt tilpas med Makkerskabet, skynder sig at fralægge sig alt Ansvar. De henviser til, at Spiritismen findes til alle Tider og i alle Religioner, saa Kristendommen har sit Alibi i Orden, naar der spørges om Faderskab; de dækker sig bag en farisæisk og godtkøbsvittig Formel om, at Troen byder paa Aand, hvor Overtroen byder paa Aander; de forskanser sig bag Barrikader, bygget op i Hast af en Vælling af Tro og Overtro og Undertro og sund og syg Fornuft, at her i denne Realiteternes Verden er Døden den store Realitet, som skal gennemlevs, inden Gud selv i Kristus paa den anden Side af det uoverstigelige Svælg gør sit levende Under med Støvet.

*

Til Videnskabens oplyste maa der være at bemærke, at det er Videnskabens Opgave at konstatere, hvad der er muligt, ikke, hvad der ikke er muligt; til syvende og sidst har de andre Videnskaber ikke anden Basis for deres Bevisførelse end den spiritistiske, nemlig Sansernes Iagttagelse. Naar den fysiske Videnskab konstruerer Dampmaskinen ved at gaa ud fra, at Vand opfører sig paa den og den Maade, naar man koger det, staar den ikke synderligt stærkere end Fru Petersen, der ved, at hun træffer sin afdøde Søn Hans, naar Fru Sørensen falder i Trance. Sig nu ikke, at Stevenson overbeviser langt grundigere end Fru Sørensen, simpelthen ved at lade et Lokomotiv hale an med os alle. Hvis Fru Sørensen virkelig viser os merbemeldte Hans, saa der ingen Tvivl kan være om, at det er den afdøde selv, vi ser, er vi arme Mennesker henvist til at tro paa det, lige saa godt som vi maa tro paa vor Følelse af at blive ført af Sted af Lokomotivet.

Til syvoghalvfjerdstyvende og allersidst er alt i Verden jo tvivlbart. Ogsaa den gamle Røverhistorie med Dampen. Det vil vel ikke vare alt for mange Aarhundreder, før det omsider gaar op for Videnskaben, at noget skikkelig Damp, som jo nærmest er for Luft at regne, aldrig kan have de Hestekræfter, James Watt bildte sig ind. Langt snarere er Forholdet det, at naar vi koger Vand, dør de talløse Smaadyr, som altid findes i dette Stof; vi siger, at Kedlen synger, men det er nok snarere disse smaa Væseners Dødsskrig, der høres; man kunde sige: deres Svanesang, og herom skrive en filosofisk Doktorafhandling: Om det tragiske som Kausalitet for det æstetiske. Idet de dør, frigøres Elektriciteten i dem; det er denne frigjorte og fordampende Elektricitet, som skænker Lokomotivet de mange Hestekræfter. Og det er 24 Grader i Skyggen i Dag!

Men tilbage til Alvoren! Ligesom Videnskaben kun som Lidenskab kan benægte Aanders Eksistens og Optræden i Støvets Verden og frigøre sig for ethvert Fostbroderskab med Spiritismen, kan ogsaa Kristendommen kun ved Mobilisering af en falsk Overlegenhedsfølelse vise Spiritismen over i det stik modsatte Hjørne af det Verdensrum, hvor Religionerne har hjemme. Al det nye Testamentes Tale om Uddrivelse af Djævle kan, naar man ikke ønsker at opfatte det rationalistisk som Helbredelse af sindssyge, vanskeligt udlægges paa anden Maade end en eller anden spiritistisk. Tager man haandfast - hvad fromme, jævne Kristne ofte vil gøre - paa Forklarelsen paa Bjerget og Mødet med Moses og Elias, er vi ogsaa dér i betænkelig Nærhed af spiritistisk Tankegang. Vor Daabsbekendelse undser sig ikke for at nævne Ordet: nedfaren til Dødsriget. Og hvad angaar Jesu Opstandelse og Færden den nærmeste Tid derefter, kan det ikke nægtes, at vi her har med en Tilsynekomst at gøre, der hverken er Menneske eller Aand. Vor Tro paa et Liv efter Døden stiller os da ogsaa sammen med Spiritisterne paa den Ende af Vippen, der er modsat Kradsmaterialisternes.

*

Jeg siger alt dette for at ramme en Pæl gennem det Spøgelse, der vil hævde, at ingen Kristen kan være Spiritist. Spiritismen er en Religion som andre Religioner, og det er et Spørgsmaal, om man ikke kan være Kristen, ligegyldigt hvilken Religion man saa tilhører eller ikke tilhører, om det saa er - ja, om det saa er den kristelige. Om det at være Kristen ikke bare er at staa i et positivt Forhold til Kristi Aand - saa at det var et Ensidighedens Misgreb af Ansgar at forlange Asatroen, der nu laa for os Nordboer, afskaffet. Meningen med denne Afstikker er jo at sige kort og godt: At et Menneske, der tror og lever kristeligt, desforuden har nogle eventuelt sprøjtegale Særmeneringer, kan ikke udelukke ham eller oftere hende fra de Helliges Samfund.

Vi kalder altsaa Spiritisterne Brødre og Søstre; og naar det er indrømmet, slaar vi fast, at det Omraade, hvor de har deres Særanskuelser, ligger for Størstedelen fjernt fra almindeligt Kristentankesæt, med en Afgrund imellem, hvorover de ovenfor nævnte Punkter bygger en skrøbelig, hullet Bro. Paa hele den Verden, der kaldes for Aande verdenen, laa der for Kristus selv i hans Forkyndelse saa liden Vægt, at han sikkert med Glæde vil regne *den* for hans Discipel, der viser Kristensind mod Medmenneskene, mens han lever, des ivrigere, fordi han ingen Tro har paa et Liv efter Døden. I Kristi eget Sind stod de store Syner om Faderen, den Almægtige paa Herlighedens Trone, betjent af Englene, der fløj til hvem han vilde, paa hans Bud, og om den store Dommedag, da den enkeltes Regnskab gjordes op og Jordens Skæbne besejledes, men paa en underlig praktisk Maade stod de der, ikke som noget, Sentimentalitet turde hensvømme i, eller som man kunde tillade sig at drømme sig bort fra Livet i, men tordnende, truende, ansporende, lysende visende Vej - saa modsat Oplevelserne ved alle Mørkekamres Seancer.

Og for mange dybt alvorlige Naturer, dem, der tror paa Aands Værdier, og dem, der tror paa evigt Liv, er det en Bespottelse og Gru med alt det Pjank, her gaar i Svang. De Budskaber, Sokrates og Goethe har ladet tilflyde en undrende Eftertid, tyder paa, at Døden er Udbrudet af en Sygdom, der kan kaldes galopperende Fordummelse. Kun ganske faa Aar i Graven synes indtil det rent utrolige at nedsætte Evnen baade til at tænke og til at

skrive Vers. Efter Spiritisternes Afsløringer paa disse Omraader er Døden for et nogenlunde begavet Menneske sandelig ikke blevet lysteligere at gaa paa. Noget anderledes stiller det sig naturligvis for den, der ved med sig selv, at han ikke kan blive dummere. Og er det en Væmmelse for Goetheelskere at høre om Misbruget af den store Aandskæmpes Navn, kan det være en Kval for Mennesker, i hvis dyrebareste selv er i Dødsriget, at opleve, hvor fingernemt og emsigt man kan kalde den, som Døden har gjort hellig for en, op i et Bordben til at aflevere en intetsigende Hilsen - og forøge Kollekten til Mediet.

*

Vi har Religionsfrihed her i Landet. Og det er godt. Det er godt for Sandhedens Skyld. Er der et Gran af Virkelighed i, at enkelte kan modtage Budskaber fra "hint ubekendte Land, som ingen Vandrer er vendt tilbage fra", da var det ilde at møde op med Mulkter og Arrest. Men vi har ogsaa en Straffelov, der tager sig af Bondefangere. Og det er ogsaa godt. Politiet bør ikke være bange for Krigslist, naar det gælder om at faa Næsen stukket ind til en Seance. Mange Aander viser stor Uvilje mod at komme til Stede, naar der er Chancer for Kontrol i Luften. Dem bør man vise det Hensyn at gaa sart til Værks. Og er der saa en Aand, der har en særlig Forkærlighed for Mediet, saa de kære Søstre og Brødre paamindes paa mange Maader om at lukke Pengepungen op, da bør saadan en partisk og materialistisk Aand sandelig ikke gaa Ram forbi. Den bør arresteres, og da den bor i Mediet, maa man jo arrestere hende eller ham. Og lad der saa blive klapset!

Menneskers Sorg og Fortvivlelse er hellig. Den skal ikke være noget sikkert Papir for Svindlere at spekulere i.